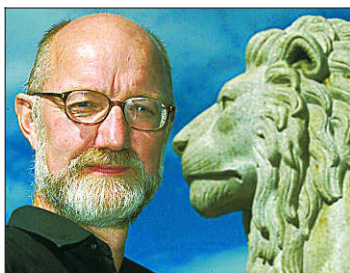

OM PARTISYMPATIER

«Ansett gjerne noen nyhetsjournalister med Fr.p.-sympatier. Det kan jo hende de vil ha mer guts når det gjelder kritisk gransking av ulike maktthavere enn Akersgatas trendy eks-radikalere.»

Journalistikk-professor Sigurd Allern i Morgenbladet.

OM Å VÆRE GAMMELDAGS

«NHO har en gammel-dags Arbeiderparti-tankegang når det gjelder næringsutvikling.»

Venstres nestleder Olaf Thommessen til Dagens Næringsliv

SAMME PERSONER kan stå bak flere større forbrytelser. Man må sanne ordene fra Gro: Alt henger sammen med alt!

SORRY e. Trollhaugens Tass

Saksomkostninger i rettssaker

Av Tore Schei, høyesterettsjustitiarius og leder av Tvistemålsutvalget

Ansvar for omkostninger.

Advokat Tor A. Fusdahl tar i en kronikk i Aftenposten lørdag 16. april opp ulike sider ved det ansvar en part kan påføres for motpartens – ofte meget store – saksomkostninger dersom han taper en rettssak.

Advokat Fusdahl har åpenbart rett i at omkostningsnivået ved å føre rettssaker i dag er altfor høyt. Tvistemålsutvalget, og nå departementet i proposisjonen, har i utkastet til ny prosesslov for sivile saker – tvisteloven – fremmet forslag til en rekke til dels grunnleggende endringer i reglene for å få kostnadene ned og oppnå et rimeligere forhold mellom tvistens verdi og saksomkostningene. Det er også riktig, som advokat Fusdahl påpeker, at merverdiavgift på saksomkostninger innebærer en ytterligere omkostningsbelastning, som særlig rammer dem som ikke er næringsdrivende. Dette er en konsekvens av våre avgiftsregler, og ikke av prosessreglene.

Men den utlegning advokat Fusdahl foretar av de saksomkostningsregler som nå er foreslått, både i proposisjonen og i utkastet fra Tvistemålsutvalget, er på helt vesentlige punkter misvisende. De reg-

Vi bør ikke lage en søksmåls-ordning som kan gi amerikanske tilstander, der det åpnes for misbruk og utpresning, med erstatningsrett som en advokatindustri. Det er viktig å holde saksomkostningene nede, men også viktig å verne mot ugrunnede søksmål, skriver høyesterettsjustitiarius Tore Schei.

FOTO: SIGNE DONS

ler han foreslår, vil gi grunnlag for ufunderte og urimelige søksmål og kunne bidra til at vi får et mer søksmålsfiksert samfunn.

Hovedregelen i dag er at den som taper en sivil rettssak, også må dekke motpartens saksomkostninger. Dette er en regel vi finner i de aller fleste europeiske land. Tanken er at den som tvinges til å gå til domstolene, eller ta til gjenmæle for domstolene, for å få sin rett respektert, bare oppnår dette fullt ut når han også får sine omkostninger dekket. Men dette er ikke mer enn en hovedregel og et utgangspunkt. Det kan blant annet gjøres unntak hvis saken var tvilsom og det var rimelig grunn til å reise sak.

Det er rett og slett ikke riktig, som advokat Fusdahl synes å mene, at denne unntaksmuligheten ikke brukes i praksis. Ikke minst i saker der det er en ulikhet i ressurs mellom partene, og den resurssterke vinner, ser man svært ofte at unntaksregelen anvendes, slik at den tapende part fritas for å betale saksomkostninger. I proposisjonen til tvistelov, som i Tvistemålsutvalgets innstilling, åpnes det også for uttak, Betydningen av ressursulikhet, særlig i forbrukerforhold, er særskilt påpekt. Det gir føringer for regelanvendelsen som tilsier at dette elementet vil være et sentralt vurderingsmoment – og av større tyngde enn i dag – for domstolene

ved avgjørelsen av om saksomkostninger skal ilegges.

Avslutningsvis kommer advokat Fusdahl med en skisse til lovregler. Jeg skal her nøye meg med å påpeke at de samlet medfører en nærmest altomfattende hovedregel om at den tapende part ikke kan pålegges å betale motpartens saksomkostninger. Konsekvensen blir at det i en slik sammenheng er uten risiko å gå til sak. Det vil blant annet si at den håndverker som har gjort en god jobb til avtalt pris, men som likevel blir saksøkt med krav om prisavslag, ikke får omkostninger når han vinner saken. Jeg tror få finner det rimelig. Det er nærmest bare i USA man har en slik omkostningsordning. Deres prosessordning åpner da også på dette punkt for misbruk og utpresning, og det har vokst frem en advokatindustri innen erstatningsretten det er all grunn til å søke å unngå at også vi får her i landet.

Det er viktig å kunne fritta for omkostningsansvar hvor en part har hatt rimelig grunn til å reise sak, men likevel ikke når frem. Men det er også viktig å verne mot ugrunnede søksmål. Disse hensyn ivaretas ved de omkostningsregler som er foreslått i proposisjonen og i Tvistemålsutvalgets utkast. Men derimot ikke ved advokat Fusdahls forslag til regler.

Edvard Munch uttalte selv sitt navn med o

I forbindelse med avisinnleggene om hvorvidt Munch-navnet skal uttales med u-lyd eller o-lyd, husker jeg en episode fra 1960-årene.

For noen venner hadde jeg en omvisning i Freia-salen, hvor vi bl.a. så på Edvard Munchs frise samt hans skulptur «Snemåkerne». Da uttalte jeg Munch med u-lyd. Etterpå kom Inger Alver Gløersen bort til meg og sa noenlunde følgende:

«Det er så jålete å si Munch (u-lyd). Det hendte hjemme i mitt barndomshjem at når jeg tok telefonen, så hørte jeg: Dette er Edvard Munch (o-lyd) – er far hjemme? – Det samme har Ragna Stang fortalt meg skjedde med henne.»

Inger Alver Gløersen og Ragna Stangs fedre, Sigurd Høst og Jens Thiis, var Munchs venner. Siden det uttaler jeg Munch med o-lyd slik som Edvard Munch selv gjorde. Inger Alver Gløersen har bl.a. i forbindelse med Edvard Munch skrevet bøkene «Den Munch jeg møtte» og «Lykkehuset».

Arne H. Simensen, Oslo

Vest-Sahara - del av Marokko?

Et innlegg av Abdelhakim El Amrani ved Marokkos ambassade (Aftenposten 10. april) imøtegår opplysninger i Aftenposten 25. februar. Siden hensikten er å oppklare «feilaktige fakta», er det overraskende at El Amrani i så stor grad selv forvrenger fakta.

Reportasjen den 25. februar ga et godt bilde av de forholdene som forklarer hvorfor FNs plan ikke har latt seg gjennomføre. Hovedårsaken er at Marokko har okkupert Vest-Sahara i strid med FN-resolusjon 1514, som fastslår tidligere kolonifolks rett til selvbestemmelse, uttrykt gjennom en folkeavstemming.

I tillegg har Den internasjonale domstolen i Haag i 1975 fastslått at hverken Marokko eller Mauritania har bånd til Vest-Sahara som forsværer territoriale krav på området. En drøy måned etter denne kjennelsen invaderte Marokko og Mauritania Vest-Sahara, og tvang store deler av befolkningen inn i ørkenen, og etterhvert inn i Algerie.

Hans Morten Haugen, Oslo

Oppegående og reflektert elev

Anniken Grønstad, elev ved videregående i Oslo, har lest Harald Skjønbergers kronikk i Aftenposten og etterlyser svar fra ansatte i skolen (Aftenposten 4.4.). Det gjør også jeg, men jeg kan fortelle om noe av årsaken til at svar uteblir.

Fra kort etter krigen, og særlig fra 1970-tallet, er skolen blitt overtatt av et nytt presteskap med sammenfallende lære, den moderne pedagogikken. De har fylt de skolebyråkratiske maktposisjoner, de har reproduisert seg selv gjennom utlysningstekster tilpasset folk med samme pedagogiske ballast.

Neida, det gjelder ikke alle. Men de er lojale mot sitt og sin krets, de misliker det åpne roms debatt. De som stikker hodet frem, risikerer å bli kalt inn på teppet. Det er ikke klima for åpen debatt i skolen.

Einar Kr. Steffenak, lektor, Stange

Det fredelige Sverige - og det aristokratiske

Av Ola Tunander, seniorforsker på Institutt for fredsforskning

Fredelig skilsmisse.

John Berg skriver i Aftenposten den 5. april at min redegjørelse for visse svenske generalers tyskvennlighet under annen verdenskrig gir et for ensidig bilde av det svenske officerskorpset. Det var ikke min hensikt. Berg skriver også at Norge og Sverige 3. april 1940 innledet admiralstabsforhandlinger som bl.a. gikk ut fra muligheten for et tysk militært angrep på både Sverige og Norge. Dette er sikkert riktig. Det svenske officerskorpset var langt fra enhetlig, og den svenske utenriksministerens

kunnskap om at Sverige ville holdes utenfor et tysk angrep på Norge og Danmark våren 1940, var neppe formidlet til Sveriges tyskvennlige forsvarssjef Olof Thörnells.

Min kronikk i Aftenposten (19.3.) hadde to hovedpoeng: For det første ønsket jeg å vise at Sverige av historiske årsaker var mye nærmere knyttet til Finland enn til Norge. Disse følelser og holdninger i Sverige gjaldt ikke minst blant de militære «aktivistene» innen aristokratiet, som var i posisjon til å presse på for en krig i 1905. Dette gir oss en forklaring på Sveriges fredelige skilsmisse fra Norge. For det andre ønsket jeg å vise at Sverige var (og er) et mer splittet samfunn enn det man vanligvis tror i Norge. Under annen verdenskrig hadde den svenske regjeringen ikke bare ytre trusler å ta hensyn til. Man måtte også ta hensyn til en betydelig tyskvennlig elite i Sverige, særlig innen aristokratiet og generalitetet. Denne gruppen ønsket å overføre størstedelen av den svenske armeen til den finsk-sovjetiske grensen, og fra 1941 å gå inn på tysk side i

krigen. De forsøkte å vinne gehør for sin sak hos den relativt tyskvennlige kong Gustav V. Under krigen samarbeidet flere av disse generalene med tyskerne mot sin egen regjering. Kanskje kan kunnskap om dette gi en del nordmenn en større forståelse – om ikke sympati – for hvordan den svenske statsministeren opptrådte under krigen.

For å illustrere disse fakta var det viktig for meg å nevne en del tyskvennlige offiserer ved navn, og dette ser ut til å ha fått John Berg til å tro at jeg har søkt å fremstille det svenske officerskorpset som tvers igjennom nazivennlig. Men jeg nevnte også en britiskvennlig general og den senere forsvarssjefen general Helge Jung som gransket de militære Tysklands-sympatisørene etter krigen. Mitt poeng er at den svenske statsmakten var delt mellom en demokratisk og en aristokratisk elite. Sverige var preget av en spenning mellom statsministerens nøytralitetspolitikk og den «praktiske alliansen med Tyskland», som var drevet av enkelte generaler fra det svenske aristokratiet.

Noen av dem arbeidet for et tyskvennlig militærkupp.

Helt frem til høsten 1943 lyktes de med å forhindre at utenriksdepartementet og regjeringen fikk adgang til dechiffrede tyske telegrammer som angikk svenske offiserer med obersts rang eller høyere. Dermed kunne disse generalene fortsette sitt samarbeid med Nazi-Tyskland uten at regjeringen var informert. Etter at dette ble avslørt, ble det svenske signalspaningskontoret FRA lagt direkte under forsvarsministeren for å forhindre en gjentakelse. Da den tyskvennlige forsvarssjefen Olof Thörnells periode gikk ut i 1944, ble han erstattet av den nazikritiske Helge Jung på anbefaling fra statsministeren.

Min hensikt har ikke vært å male Sverige brunt. Samtidig må man erkjenne at den tyskvennlige gruppen på ingen måte var marginal i Sverige under krigen. Den svenske statsmakten var i høy grad splittet, og dette gjaldt også i etterkrigstiden, selv om lojalitetsbåndene da utviklet seg i en annen retning.

Oppgi telefon og adresse på dagtid. Bruk gjerne e-post. Skriv kortest mulig.

Redaksjonen forbeholder seg rett til å forkorte. Manuskripter som er sendt til flere aviser, benyttes ikke. Aftenposten, postboks 1, 0051 Oslo. E-post: debatt@aftenposten.no. Telefax: 22 86 40 89.